

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za ino-zemstvo K 30.—. — Naslov: Upravišstvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. —

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravišstvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste.

Štev. 3.

V Ljubljani, v sredo dne 7. junija 1911.

Leto I.

Pod jarem!

Delodajalci zahtevajo zakon zoper stavke. Velikansko agitacijo so razvili v ta namen in v sedanjem volilnem boju mobilizirajo vse kapitalistične moči brez razlike narodnosti in vere proti delavstvu in njegovim pravicam. Po svojih glasilih hujkajo in robantajo kakor stekli. S svojimi ščuvajočimi letaki preplavljajo vso državo. Na teh letakih nahajamo nemških, čeških in slovenskih podjetij. Kadar gre proti delavstvu, ni tej gospodi mednarodnost nič hudega. Na čelo te nove križarske vojske pa se ne postavlja nihče manjši kakor znani „črni princ“, Alojz Lichtenstein, po imenu poglavar krščanske socialne stranke. In kapitalistična gospoda, ki ima narodnost tako na jeziku, kakor da se ni učila nič drugega govoriti, gre za to komando, ne oziraje se prav nič na to, če je nemška in šovinistična in ne spodbujajo se prav nič na tem, da je v tej sveti vojski židovstvo pomešano s krščanstvom kakor v ričetu ječmen in fižol.

Ali interesi gospodujočih se združujejo še na drug način. Tudi zloglasna „Agrarische Zentralstelle“, od vlade subvencionirano središče za podražanje živil so-glašča z bojnim klicem industrijskih kapitalistov in jim prisega, da bo z njimi solidarna v boju proti delavstvu. Industrija in agrarizem, ki sta si po svojih interesih nasprotna kakor ogenj in voda, pozabljata na vsa nasprotja tisti hip, ko se napoveduje boj delavskim pravicam.

Zveza delodajalcev, ki ima svojo glavno pisarno na Dunaju, VI., Gumpendorferstr. 111, razpošlja po celi državi sledeče pismo (seveda v nemščini):

Naslov.

Dodatno k našemu zadnjemu vdanemu pismu Vam pošljamo volilni oklic „volilnega odbora delodajalcev“ in Vas lepo prosimo, da ravnate v zmislu tega oklica.

Sočasno si dovoljujemo uljudno Vas spomniti na našo prošnjo, da nam tudi letos pošljete d o n e s e k za agitacijo, kateri je namen doseči zakon zoper stavke.

Letos potrebujemo to podporo tembolj, ker hočemo, kakor razvidite iz volilnega oklica, jako intenzivno delati. Dobrohotni darovani znesek naj služi tudi za podporo volilne agitacije v zmislu oklica.

Končno Vas opozarjamo še na to, da je „Agrarna centrala“ vsled našega volilnega oklica naložila svojim kandidatom, da morajo v zahtevah: „Varstvo za lastnino! Varstvo za posest! Sem z zakonom zoper stavke!“ složno

z nami nastopati, da je nadalje načelnik krščanske socialne stranke princ Alojz Lichtenstein na volilnem shodu izjavil: Prva naloga stranke bo, da zahteva zakon zoper stavke!

Upamo, da boste radi izpolnili našo prošnjo za podporo agitacije in beležimo z veselo spoštovanjem

Zveza delodajalcev v Avstriji:
ravnatelj
W. Richter.

To pismo je gotovo jasno. Ne narodna vprašanja, ne šolstvo, ne uradniška pragmatika, ampak zakon zoper stavke bo prva naloga krščanske socialne stranke in poslancev, ki bodo izvoljeni v zmislu oklica delodajalcev. Kdor hoče biti izvoljen s pomočjo industrialcev ali pa s pomočjo agrarcev, se mora zavezati, da bo v prvi vrsti zahteval zakon zoper stavke.

To mora delavskim volilem odpreti oči. Noben socialistični agitator ne bi mogel tako prepričevalno dokazati, da gre v prihodnjem državnem zboru pred vsem za boj med kapitalizmom in delavstvom, kakor dokazuje podjetniške agitacije.

Ali ta srborita propaganda mamonovih hujkavev bi morala odpreti oči tudi tistim volilem, ki se ne štejejo za delavce, ki pa tudi niso kapitalisti, ampak odvisni od kapitalizma. To so v prvi vrsti privatni uradniki, ki imajo sploh enake interese z delavci; to so tudi vsi državni in sploh javni uradniki in uslužbenici. Vse te kategorije so se precej spoznale potrebo organizacije. Nekatere so se že same posluževale tistega crožja, ki ga je prvo vihtelo delavstvo.

Organizaciji uradnikov in uslužbencev se upira vlada z vsemi močmi. Najrajši bi tem slojem sploh vzela društveno pravico. Če pa že to ni mogoče, hoče omejiti delokrog teh društev tako, da ne bi imela več pomena kakor kakšna nedolžna čitalnica. Uradniki in uslužbenici spoznavajo, da jim taka limonadna društva nič ne morejo koristiti. Toda kaj naj oni, ki so od državne sile desetkrat bolj odvisni kakor kak delavec, dosežejo, če se delavstvu zlomi moč, če se proletariatu vzame bojna pravica?

Zakon zoper štrajke delavcev bi bil samo prvi korak do gospodarskega absolutizma; neizogibno bi mu sledilo popolno podjarmljenje vseh tistih, ki morajo v katerikoli obliki služiti kapitalizmu in njegovim organizacijam. Boj za koalicijsko pravico je najprimernejši boj za svobodo. Za to temeljno pravico gremo v boj tudi pri državnoborskih volitvah. Tu se morajo združiti vsi glasovi, da se preprečijo peklenski naklepi najbolj zagrizenih ljudskih sovražnikov.

Davek na alkohol.

Koliko nas je ki vemo, kako država obdavi žganje? Kljub vsem protestom, kljub vsemu ogorčenju vemo to premalo. Nam je znano, da država naklada davke v tem primeru najsiromašnejšemu ljudstvu, in zaradi tega smo ogorčeni, a prav malo vemo, da država obenem pomaga nekaterim velikim žganjarnam do lepih nagrad, ki jih plačajo konsumenti potom indirektnih davkov.

Torej pogledimo!

V Avstriji dovoljuje država 1365 žganjarnam, ki kuhajo žganje nižji davek; med nje je namreč razdeljeno izdelovanje določene množine alkohola, od katerega plačujejo le 90 kron davka pri hektolitru. Pri nas se pa pridela in porabi več alkohola in od vsega tistega alkohola, ki ga skuhamo druge žganjarnje, ki nimajo te ugodnosti, in pa kar ga pridelajo več oni, ki imajo to ugodnost, se plačuje po 110 kron davka. Žganje se pa prodaja povsod po enakih cenah, zaradi tega vtakne onih 1365 farbrkantov v svoj žep od vsakega hektolitra 20 K, to je na leto okroglo 20 milijonov kron.

Torej 1365 žganjarskih baronov in hloštrov vtakne 20 milijonov kron kot darilo. kot miloščno poleg onega dobička, ki ga imajo itak od pridelovanja žganja.

Razen tega plačuje država nagrade 73 milijonov kron onim pridelovalcem alkohola, ki ga pridelujejo iz svojih poljskih pridelkov, in slednjič daje še 1.9 milijonov kron trgovcem, ki razpečavajo alkohol v inozemstvo.

Ta dejstva nam pač dokazujejo, da država, ki z davčnimi olajšavami podpira velike pridelovalce alkohola, daje nagrade za proizvajanje in razpečevanje alkohola, nikakor ni bojevnica zoper alkoholizem temuč je blagotna posrševalnica alkohola in alkoholnega kapitala.

Državni zbor je sklepal o tem in le socialnodemokratični poslanci so bili za to, da bi se nagrade, ki niso prav nič v prid občenemu blagru, odpravile, pa naj bi se taki in enaki zneski porabili raje za socialno zavarovanje. Vsota 29 milijonov kron vendar ni majhna, pa jo pobashe po zaslugi meščanskih strank, ki so prav ubogljive dekle denarnega močnjika par sto bogatinov.

Brambna reforma in volitve.

Brambna reforma, ki jo predlaga vlada je zmašilo prve vrste. Dober vzorec je za reforme, ki jih more ljudstvo pričakovati od meščanskih vlad, ki so udinjave kapitalu in so pokorne deklet njegove. V nekaterih branah se vpelje dveletno službovanje, dalje pa se od-

pravi nad sto let staro inkvizicijsko postopanje pri vojaških sodiščih. Po žličkah deje vlada, ampak s korcem pa zajema! To pohlevno reformo pa veže vlada z blaznim poviškom mirovnega stanja armade! Danes je okroglo 300 tiroč mož pod zastavo. To ogromno število pa hoče vlada pomnožiti za nič manj kot za 100 tisoč mož. Nad 400 000 soldatov hočejo imeti oblastniki pod zastavo. Zares čedna „reforma“, da si je čednejšo težko misliti. Vsak, komur ne manjka noga, bo moral v kasarno.

Več ko bo soldatov v kasarnah, več bo častnikov, več kasarn, več kanonov, več pušk, več konj. Po tej znameniti reformi, ki naj bi znižala vojaška bremena, bo treba vsako leto šteti 150 milijonov kron več za vojaštvo. Finančni minister ne stresa denarja iz svojega telesa; posegel bo v tuje žepe. Kje bo njegova roka najdalje obstala, kje se je bo največ pri-jelo, si lahko mislimo. Novi indirektni davki na ljudska živila — to je drugi del te „reforme“. Za obrestovanje starih dolgov in za zamašitev lukenj v državnem proračunu potrebuje vlada itak 200 milijonov na leto. Če prištejemo zraven še 150 milijonov vsled zvišanja rekrutnega števila, dobimo številko 350 milijonov. 350 milijonov kron na leto več hoče vlada iz-tisniti iz ljudstva. Sami si lahko izračunate, koliko odpade tega davčnega blagoslova na po-edinca!

Vprašanje je, delavci, ali hočete še nadalje prelivati svojo srčno kri za reči, ki jih ne potrebujete. Ali hočete svojim otrokom izirgati še tisti kosce kruha iz rok, ki jim ga draginja še ni vzela?

Eno je gotovo: brambna reforma bo stopila v veljavo, če bodo izvoljeni 13. junija dridnavtski navdušenjaki. Med te pa spadajo pri nas klerikalci, ki so, kadar je militaristični moloh svoje žrelo odprl, brez obotavljanja mu darovali toliko človeških trupel in toliko denarja, kolikor si je pozelel. Dr. Šusteršič, ki je v delegacijah za vojne ladje glasoval, bo tudi za novo reformo glasoval. In kaj pa je z liberalno stranko v tem pogledu, nam ni treba na široko razlagati: Militaristične zahteve so tudi liberalnim poslancem svete, nikoli se jim niso še uprli.

Volilci! Če volite vojaškim zahtevam naklonjene poslance, bo moralo za polovico vaših sinov več v kasarne in davčni vijak vam polomi kosti. Če pa volite socialno demokratične kandidate, napoveste s tem sramotni tej reformi najostrejši boj. In verjemite, naša stranka bo ta boj bojevala z vso odločnostjo in z vso močjo!

Delavci sodrugi! Spominjajte se volilnega in tiskovnega sklada!

Ona je poklicala zdravnika, ki mu je odredil vroče obkladke; dostavil pa je, da je operacija neobhodna in da ga je še danes treba prepeljati v bolnišnico.

— Vrag ga vzemi ... umrjem jaz lahko sam ... nesnaga! — je dejal Miha.

Ko je doktor odšel, mu je žena vsa v solzah prigovala, da se da operirati; on pa je stisnil pest in ji zagrozil:

— Ne predrzni se ... Če ozdravim boš trpela!

Umrli je zjutraj, ko je piščalka klicala na delo. Na odru je ležal z odprtimi ustmi, obrvi pa so bile srdito namrščene. Pokopali so ga žena, sin, pes, tat in pijanec Danilo Vjesovšič-kov, ki so ga vrgli iz tovarne in nekaj beradev iz predmestja. Žena je plakala tiho in malo. Pavel ni jokal. Predmestni stanovalci, ki so srečali izprevid, so obstajali, se prekrizali in se pogovarjali:

— No, Pelageja je lahko vesela, da je umrl ...

Drugi so popravljali:

— Kaj umrl, stegnil se je!

Ko so zagrebli krsto, so ljudje odšli, pes pa je ostal, sedel je na svežo zemljo in dolgo vohal okrog groba. Čez nekaj dni ga je nekdo ubil ...

III.

Dva tedna po očetovi smrti je prišel Pavel Vlasov silno pijan domov. Opotekaje se je privlekel do očetovega stola, s pestjo je udaril po mizi kakor je imel oče navado in je zaklical materi ... (Dalje.)

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Prvi del.

II.

Tako je živel tudi ključar Miha Vlasov, temalen človek, drobnih oči, ki so nezaupljivo gledale izpod gostih obrvi, z nelepim nasmehom. Najboljši ključar le bil v tovarni in najjunačnejši v vsem kraju. Z vodstvom tovarne je bil zmerom navzkriž, zato je malo zaslužil; vsak praznik je koga naklestil, nihče ga ni maral, vse se ga je balo. Lotili so se ga, ne enkrat, ampak vselej brezuspešno. Kadar je Vlasov videl, da gredo ljudje nadenj, je pograbil z roko za kamen, za desko ali za kos železa, široko je razkoračil noge in molče čakal sovražnikov. Lica njegova, porasla od oči do vratu s črno brado, in kosmate roke so vzbujale strah. Zlasti pa so se bali njegovih oči — drobne in srepe so prevrtale človeka kakor jeklena svedra, in vsak, kdor se je srečal z njegovim pogledom, je začutil pred sabo divjo, nebrzdano silo, strahu nedostopno, pripravljeno, da bije brez usmiljenja.

— Poberite se, nesnaga! — je dejal zamolklo. Skozi goste kocine na obrazu so se bliščali strašni, veliki, rumeni zobje. Ljudje so se razšli poluglasno zabavljali.

— Nesnaga! — je še zaklical za njimi in v ostrem nasmehu so se mu lesketale oči

kot šila. Nato je izzivajoče vzravnal glavo, stopil za njimi in jih od časa do časa izzival:

— No, kdo pa je življenja sit?

Nihče ga ni bil sit.

Malo je govoril, in „nesnaga“ — ta beseda mu je bila močno všeč. Z njo je pital tovarniško vodstvo in policijo, in tudi svojo ženo je tako klical.

— Nesnaga, ne vidiš, da so hlače raztrgane!

Ko je njegovemu sinu Pavlu bilo štiri-najst let, ga je Vlasov hotel še enkrat zlasati. Pavel pa je pograbil kladivo in se odrezal:

— Ne dotikaj se me ...

— Kaaaj? — ga vpraša oče in se približa visoki in vitki postavi kakor senca brezi.

— Dovolj mi je! — mu odvrne Pavel. —

Ne dam se več ...

Na stečaj je odprl oči in zamahnil s kladivom.

Oče ga je gledal, položil kosmate roke na hrbet in smehljalje izpregovoril:

— Dočro ...

Potem je globoko vzdihnil in dostavil:

— Eh ti, nesnaga ...

Kmalu nato je dejal svoji ženi:

— Nikar mi ne reci več za denar ...

Paška te bo redil ...

— In ti boš vse zapil? — ga je smelo vprašala žena.

S pestjo je udaril po mizi in izjavil:

— Kaj ti mar ... nesnaga! Ljubice si

poiščem ... Ljubice si ni poiskal, ampak sina odsih-

Kandidati jugoslovanske socialne demokratične stranke so:

a) Kranjsko:

1. Volilni okraj: Mesto Ljubljana: **Etbin Kristan**, pisatelj v Ljubljani.
2. Ljubljanska okolica: **Anton Kristan**, ravnatelj v Ljubljani.
3. Radovljica-Kranjska gora-Tržič: **Dr. Anton Dermota**, odvetniški kandidat v Gorici.
4. Kranj-Skofja Loka: **Josip Udovč**, uslužbenec ces. kr. državne železnice v Ljubljani.
5. Kamnik-Brdo: **Ivan Tokan**, strokovni tajnik v Ljubljani.
6. Vrhnika-Logatec-Idrija-Cerknica: **Anton Kristan**, ravnatelj v Ljubljani.
7. Postojna-Senožeče-Ilirska Bistrica-Vipava-Lož: **Josip Kopač**, železničarski tajnik v Trstu.
8. Litija-Višnja gora-Radeče: **Fran Bartl**, upravnik v Ljubljani.
9. Krško-Kostanjevica-Mokronog-Trebnje: **Fr. Hrastovčan**, posestnik v Krškem.
10. Velke Lašče-Ribnica-Žužemperk (brez selske občine Smuka): **Ivan Milnar**, tiskar v Ljubljani.
11. Metlika-Rudolfovo (brez selskih občin okraja 12., Ornomelj (brez občine Planina): **Ivan Milnar**, tiskar v Ljubljani.

b) Štajersko:

24. Volilni okraj: Sodni okraj Maribor (severno od Drave): **Ivan Petelinšek**, železn. ključar v Mariboru.
25. Sodni okraj Maribor (južno od Drave): **Alfred Pičlin**, vojni mojster in posestnik v Pragerskem.
26. Ptuj-Ormož: **Mihail Kosel**, zasebni uradnik v Gradcu.
27. Celje-Vranksko: **Ivan Tokan**, strokovni tajnik v Ljubljani.
28. Rogatec-Smarje-Kozje: **Melhijor Čobal**, vodja konsumnega društva v Zagorju.
29. Brežice-Sevnica-Laški trg: **Melhijor Čobal**, vodja kons. društva v Zagorju.
30. Marenberg-Šoštanj-Slovenji-Gradec: **Ignac Sitter**, rudarski tajnik v Trbovljah.

c) Koroško:

- Volilni okraj Borovlje-Dobrlaves-Železna kaplja-Pliberk: **Ignac Sitter**, rudarski tajnik v Trbovljah.

d) Goriško:

1. Goriška okolica: **Dr. Henrik Tuma**, odvetnik v Gorici.
2. Ajdovščina-Komen-Senžana: **Josip Kopač**, železniški tajnik v Trstu.
3. Brdo-Cerkno-Kanal: **Just Černe**, železniški strojevodja.

e) Trst:

- Tržaška okolica: **Etbin Kristan**, pisatelj v Ljubljani.
Za Istro in Dalmacijo se razglase kandidature pozneje.

Kaj naj si vsak volilec zapomni!

1. Kdaj je volitev?

Volitev se vrši 13. junija in sicer ob času in v prostoru, navedenem na volilni izkaznici (legitimaciji).

2. Kaj je z izkaznicami in glasovnicami?

Nihče ne more voliti brez izkaznice. Vsak volilec se mora pobrigati, da dobi volilne listine. Po postavi je dostaviti volilne listine vsakemu volilcu. Ampak po poročilih iz raznih krajev je postopanje marsikje zelo pristansko; zlasti delavskim volilecem bi naši nasprotniki na ta način radi ugrabili volilno pravico, da zavlačujejo ali pa preprečujejo dostavljanje volilnih listin. Delavci, razderite vse upe, ki jih stavljajo hinavski sovražniki na ta nečedni manever, pobrigajte se sami za izkaznice in glasovnice! Vsak, kdor še ni prejel volilnih listin, naj gre v občinski urad (v Ljubljani 12. in 13. junija od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 6. ure popoldne v predsedstveni pisarni deželne vlade) in naj zahteva svoje volilne dokumente!

Veljavna je le uradna glasovnica s pečatom okrajnega glavarstva. Glasovnice je dobiti sicer tudi na dan volitev, vendar odlašanje na zadnji trenotek ni umestno.

3. Kako je popisati glasovnice?

Na glasovnice je s črnilom razločno napisati družinsko in krstno ime kandidata, nje-

gov poklie in bivališče. — Kakor je označeno na naših volilnih letakih. Gledati je, da se ne urine v ime pravopisna napaka!

4. Izkaznice je shraniti za eventualno ožjo volitev.

Nihče naj po volitvi ne vrže stran volilne izkaznice! Shraniti naj jo za eventualno ožjo volitev, ki se vrši 20. junija ob istem času in na istem prostoru. Glasovnice za ožjo volitev se dobe v občinskem uradu ali pa na dan ožje volitve v volilnem lokalu.

5. Vsak mora na volišče!

Kdor se brez opravičenega razloga odtegne volilni dolžnosti, bo kaznovan z globo od 1 do 50 kron. (Važno za Kranjsko.)

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob polu 11. dopoldne in stane naročnina

celoletna	K 18.—
polletna	" 9.—
četrtletna	" 4.50
mesečna	" 1.50
za inozemstvo celoletno	" 30.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 6 vin. v administraciji in tobakarnah.

Vse čitatelje vabimo, da se naroče na Zarjo in pošljejo naročnino. Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvo Zarje v Ljubljani.

NOVICE.

* **Srečni zmagovalcec.** Če je danes na svetu kak srečen in zadovoljen človek, je to gotovo monsieur Julus Vedrines, zmagovalce v tekmovalnem poletu Pariz-Madrid. Doslej strojni mojster, uživa danes svetovno slavo poleg 100 tisoč frankov tekmovalne nagrade. Vedrines je pravcati Francoz: majhen, žilav, vstrajen, častihlepen in smel do skrajnosti. Ker je bilo vreme slabo in čas prihoda neznan, ga je v Madridu pričakovalo le malo ljudi. Ko je spil par kozarčkov šampanjca, je postal jako zgovoren ter hvalil dobro organizirano etapno službo na španskih tleh. Povsod so bila pota zaznamovana z raznobojnimi svetilkami, drogovi in zastavami tako, da ni bil nikdar v dvomu za pravo smer. Po potih pa je bilo vse polno avtomobilov obilno preskrbljenih z zdravili, obvezami in krepčili, notri pa so sedeli zdravniki, kirurgi in — duhovniki z zadnjo popotnico. Za vse je bilo dobro skrbjeno.

* **Stavka pri kamnoseku Tomanu v Ljubljani** traja še dalje. Gospod Toman ne priznava delavcem nobenih pravic. Delavna pogodba, ki jo kamnoseki pomočniki zahtevajo, je pač potrebna in čudimo se, da se Toman upira pogodbi, ki mu ne poveča nobene materialne škode. Delovna pogodba mora dandanes obstajati v vsaki večji delavnici, kjer hočejo imeti red in dobre, poštene razmere. Večje število stavkujočih je že dobilo delo drugod in bo g. Toman pač težko dobil primerno in zadostno osebje, če bo dalje časa po nepotrebnem kljuboval. Dokler stavka traja, naj nihče ne sprejme tam dela.

* **Prvi zračni letalec v Ljubljani.** Binkoštno nedeljo in ponedeljek se je producir na vojaškem vežbališču pri Fužinah pod Ljubljano „aviatik“ Albert Lettis v letalnem strojem Bleriotovega sistema. Pravzaprav pa se poletov, ki jih je izvršil Lettis, ne sme jemati resnim, ker so bili bolj podobni skokom zajca, ki beže pred psom. Vreme je obkram nagajalo, kar je bilo Lettisu očitno všeč, da se je lahko izgovarjal. Med občinstvom ni bilo za priredbo nič kaj posebnega zanimanja, dasi je Ljubljancem silno radoveden in ga spravi že vsaka procesija iz ravnotežja. Buffalo-Bill je bolj opravil. V nedeljo se je Lettis udal le grožnjam gledalcev, ki so zahtevali denar nazaj, da je poletel v krogu deloma po en meter visoko, v ponedeljek pa je dosegel višino 5—6 metrov. Po končani produkciji se je bil v hangarju ljut „boj“ za plačo gasilec, ki so skrbeli za red. Aranzma je bil pod vsako kritiko. Prirediteljski odbor je imel nad 4000 K stroškov, vstopnice pa se je prodalo za pičlih 700 K, kar je tudi popolnoma razumljivo, ker 1 K za stojišče je vsekakor prevelika zahteva. Lettis sam nima nobene škode, ker si je izgovoril za vsak polet po 300 K, za oba dneva torej 500 K. Priredba je bila za Ljubljano na vsak način novost, ki smo jo doslej poznali le iz slik in opisov po raznih časopisih. Leteč stroj napravi na gledalca vtis, kakor da ima pred seboj ogromnega „kačjega pastirja“. Konstruktaja je silno enostavna. Vse je odvisno od lesenega vijaka, ki dela veter in vzdiguje aparat, ki je težak 240 kg, širok 8.75 in dolg 7.50 m.

Lettisov motor ima 25 konjskih sil, imeti pa bi jih moral najmanj 50, da bi delal z njim upoštevanja vredne polete.

DOMAČE VESTI.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Glas iz občinstva.** Poroča se nam: Stavbeni mojster Ivan Ogrin in tovarnar stolov Andrej Boucon na Prulah imata pse, ki tulijo večasih kar po cele noči, da se razlega po vsem šentjakobskem predmestju. Če tupatam kak pijanček malo zakruli, se ga hitro prime, češ, da kali nočni mir, tu pa pogosto ni tuljenja ne konca ne kraja, kar razdraži človeka posebno tedaj, če je bolnik v hiši. Takih dragocenosti pa menda ni v teh hišah, da bi morali bližnji prebivalci kar po cele noči poslušati to pasje razsajanje. Če pa že morajo biti psi, naj se ima vsaj priklenjene, da ne bodo razsajali ob omrežju na nič hudega slutečimi pasanti.

— **Socialni demokratje na Francoskem so napovedali vojsko Marokancem!** To bedarijo je izustil frančiškanski pater dr. Guido Rant, ki hoče biti vrh tega še profesor! Klerikalci pač mislijo, da jim je dovoljena že vsaka laž, kadar nastopajo med kmeti. Ampak slovenski kmet je prebrisan in bo kaj hitro spoznal, da je halja sv. Frančiška še ne jamči zato, da je njen lastnik tudi poštnjak. Bog se usmili učencev, ki imajo take „profesorje“!

— **Z Viča.** „Slovenec“ se v sobotni številki zadirja v našega kandidata sodruga Ant. Kristana, češ, da niti shoda ni imel v svoji občini. Namiguje nekako, češ, že vemo zakaj. „Slovenec“ bo znano, da smo priredili za občino Vič že znameniti shod v Ameriki, ki je soglasno odobril našo kandidaturo. Da bo pa njegovo zadiranje doseglo še uspeh, pa mu povemo, da bo tudi v viški vasi prav v kratkem velik shod in najbrže tam, kjer bo „Slovenecem“ prav malo všeč. Občinarji Viča so pač doslej vedno pokazali, da so jim klerikalci precej tuj element. 13. junija bo tam tudi jasno dokazano, ker je splošno mnenje: Dr. Šusteršiču nobenega glasu.

— **Vič.** V soboto, dne 27. maja smo imeli v gostilni „Amerika“ velik volilni shod, na katerem je poročal o pomenu državnoborskih volitev kandidat Anton Kristan. Pojasnjeval je delovanje socialno demokratičnih poslancev v poslanski zbornici in korist delavskega ljudstva, razkrinjal vso hinavščino klerikalcev, posebno njih poglavarja dr. Šusteršiča, ki se hlini pred volitvami delavcem, češ, da bo kot poslanec delal v njih korist, v zbornici pa potem glasuje proti olajševalnim predlogom, ki bi vzprejeti vsaj nekoliko odpomogli velikanski bedi, vladajoči med delavskim ljudstvom. Zborovalci so bili vsi ogorčeni, ko je govornik omenjal nove izdatke za vojaštvo, za katere so meščanski delegati, predvsem klerikalci — dr. Šusteršič še celo s protestom, da se premalo izda za mornarico — glasovali za novo obremenjenje širokih ljudskih mas, povečanje draginje, ki je že danes velika, a bo še večja, ako bodo prišli zopet v parlament dr. Šusteršič e tutti quanti. Kandidatura sodruga Ant. Kristana je bila soglasno sprejeta. — Dostavljamo temu poročilu samo to, da bo Vič z ogromno večino volil našega kandidata, ki je: Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani.

— **Šusteršič na Viču.** Binkoštno nedeljo se je v klerikalni društveni dom prav potihoma primazal klerikalni glavar dr. Šusteršič. Udeležba je bila odštevši naše sodruge, ki so prišli poslušat vsled radovednosti lažnjivo govoričenje tega klerikalnega gromovnika, jako pičla. Dr. Šusteršič je razlagal svojo laži-mo-drost; tudi na tem shodu se je izrekel za potrebo novih lažij, to je dridnavtov in drugih vojaških potrebščin. Zavijal je resnico na vse načine ter opljuval vse socialno demokratične poslance v parlamentu, češ, da niso nič storili za ljudstvo in se mu le hlinili. Odgovor na to svoje poročilo, ki je bilo od začetka do konca lažnjivo zavito, dobi dr. Šusteršič še ta teden na shodu, ki ga skličemo socialisti na Viču in na katerem pojasnimo še enkrat vse dosedanje delovanje socialnih demokratov in klerikalcev v parlamentu. Povabili bomo pa tudi klerikalce in pa gospode iz farovža, da pridejo na ta shod ter povedo nam v obraz, kar so čisto na tihem in za našim hrbtom v svojem domu lagali o naših poslancih. — Na zadnjem shodu, ki smo ga imeli, ni prišel noben teh gospodov, ker so se bali zopetne blamaže, ki so jo že enkrat na nekem našem shodu na Viču doživeli. Pater-kaplan na Viču gotovo še ni izgubil iz spomina te blamaže. — Dan in uro shoda, ki ga priredimo ta teden, objavimo pravočasno v „Zarji“.

— **Shod liberalnega kandidata na Viču.** Liberalni kandidat Tribuč je imel pretečeno soboto tudi shod na Viču, ki bi pa bil jako jalov, ako bi ne prišli na shod v veliki večini naši sodrugi, da slišijo program tega liberalnega kandidata. Mesto tega so ališali seveda le obljube, da bodo liberalci v parlamentu delali za delavce in kapitaliste. Naši sodrugi

so bili seveda tako zlobni, da so gospoda kandidata malo natančneje povprašali za mnenje o raznih predlogih, ki so jih vlečili socialni demokratje v parlamentu; s tem pa so seveda spravili gospoda kandidata v precejšnjo zadrego. — Iz tega shoda so sodrugi odnesli zopet vtis, da za nje ne veljajo nobene obljube, ki jih liberalci zopet delajo delavcem, ampak da morajo napeti vse sile, da zmaga kandidat resnično delavske socialno demokratične stranke; in ta je Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani.

— **Hotederšica.** 5. junija pop. je bil pri nas volilni shod. Govoril je sodr. Anton Kristan ob pritjevanju navzočih o delu in nalogah državnega zbora. — Ko smo shod sklicali, je marsikateri zmajeval z glavo, češ: kaj bo povedal? Mi tako vemo, koga nam je voliti. Šicherla iz Logatec bomo volili, so dejali, ker ga poznamo. No sedaj, ko jim je kandidat Kristan razjasnil kako je, so pa precej drugačnega mnenja. Upati je, da bo Hotederšica 18. junija precej drugačna nego je to bilo pred 4 leti, ko je dobil pri volitvah socialnodemokratični kandidat le en sam glas.

— **Šiška.** Glasovnice in legitimacije so se po večini že raznesle po občini. Opozarjamo vse volilce, naj ne puste, da bi jim kdo jemal glasovnice oziroma legitimacije. Spravijo naj jih in napišejo ime delavskega kandidata. Natančno tako-le naj napišejo: Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani. — Volilna dolžnost! Vsakdo bo moral voliti! Vsakega glasu je pa tudi škoda, ki bi bil oddan protidelavsko!

— **Ziri.** V naši občini smo imeli na binkoštno nedeljo dva shoda. Enega dop. pri Katri v Zireh, enega pop. na Kljuki. Na obeh je poročal o pomenu državnoborskih volitev kandidat Anton Kristan. Udeležba je bila ogromna — shoda mirna. Poslušalci so pazno poslušali izvajanja govornika, ki je bilo tudi v vsakem oziru poučno.

— **Ziri.** Prvo številko „Zarje“ smo sprejeli z velikim veseljem. Na sploh smo mnenja, da je bil že skrajni čas, da smo dobili svoj delavski dnevnik. Pri nas v Zireh je nad 200 delavcev in obrtnikov, ki smo zatirani na vseh straneh. Zato nam je nov bojevnik jako dobrodošle! — Državnoborske volitve so tudi pri nas zbudile obilo življenja! Klerikalci agitirajo zvito. Gg. kaplana vabita posamezne ljudi v farovž in jih na vse mogoče načine obdelujeta, naj volijo Gostinčarja. Liberalci krošnjarijo z nekim Šicherlom, ki pa ne mara hoditi na shode, češ: kar volijo naj me, pa bo! Socialnodemokratična stranka tudi živahno deluje. Shoda, ki sta bila 4. junija v Zireh in na Kljuki, sta bila prav dobro obiskana. Splošna je govornica, da bo večina volila sodr. Antona Kristana, ravnatelja v Ljubljani.

— **Idrija.** V soboto 3. junija se je vršil volilni shod pri Črnem orlu, ki je bil nad vsa pričakovanja obiskan. Govoril je kandidat sodr. Anton Kristan ob burnem pritjevanju vseh navzočih. Pribil je z nepobitnimi dejstvi politiko meščanskih strank v državnem zboru kot ljudstvu škodljivo. Pokazal je politiko klerikalcev v besedah in dejanjih, naslikal je v plastičnih barvah nesramno zavijanje resnice klerikalnih govornikov in kandidatov na shodih ter primerjal storjeno z govornim. — Razpoloženje za drž. volitve je izborna. Agitacija je občna, tako da upamo na lepo število glasov v celotnem okraju.

— **Binkoštno praznike** smo imeli v idrijskem okraju sledeče shode in sestanke: 3. junija zvečer v Idriji, 4. junija dop. v Ziri, pop. na Kljuki, 5. junija dop. v Sp. Idriji (na vseh teh shodih je govoril ob obilni udeležbi kandidat sodr. Anton Kristan), 4. junija dop. v Črnem vrhu, 5. junija dop. v Zavratecu, 5. junija pop. na Viharšah (govoril je sodrug Ivan Straus). Splošno je mnenje, da bodo vsi zavedni volilci volili socialnodemokratično. Draginja, ki neprestano narašča, je najboljši agitator za soc. demokracijo. Ljudje pač čutijo težke čase — in vedo, da je edino socialna demokracija tista, ki se bori za zboljšanje v vsakem oziru.

— **Iz Vevč.** Pred desetimi dnevi je bil v Vevčah socialnodemokratični shod, ki so ga skušali klerikalni ženski in moški delavci in kmetje razgnati. Grozovito preteče so nastopali proti ljubljanskim sodrugom, ki so bili prišli na ta shod. In kaj so napravili to nedeljo klerikalci? Sklicali so shod, da protestirajo proti nasilstvu socialnih demokratov, ker se niso pustili tepsti. Iz tega dejstva lahko razvidi vsako delavstvo, kakšni politični sleparji so klerikalci, in kako brezprimerno nepošten je klerikalni boj. Vročekrvnost raznih kaplanov bi bilo pač potrebno ohladiti, ker tako ne gre, kakor so jo ohlajali evnuhom, pa tako, da se zapodi politika iz cerkve, pri političnem delu pa se gleda raznim ovnom na prste. Bralci, povejte, kako je mogoče, da duhovniki uganjajo toliko nepoštenosti v politiki?

— **Ilirska Bistrica.** V soboto dne 3. t. m. se je zbralo precejšnje število volilcev na vrtu hotela „Ilirija“ k volilnemu shodu, na katerem je razvijal program soc. demokratični državnozbornski kandidat sodrug Josip Ko-

pač iz Trsta. Vili je v srca volilcev polno navdušenja za socializem, od katerega je pričakovati tudi v tem kraju novega življenja in novega gibanja. Za kandidatom je govoril naš domačin sodr. dr. Jos. Tomšič; obrazložil je pomen sedanjih volitev in pozival zbrano delavstvo, da zbira pristaše tudi v sosesčini.

— Zagorje na Pirki. Brez posebne agitacije se je na nedeljo popoldne zbrala v županovi gostilni v Zagorju množica volilcev, da posluša socialnodemokratskega govornika. Sodr. dr. Jos. Tomšič je zagorskim volilem razložil ljudstvu škodljivo delovanje liberalnih in klerikalnih poslancev v parlamentu in pojasnil volilem, da se je edinol-socialnodemokratska stranka potegovala v parlamentu za ljudske koristi. V sedanjih volitvah imajo volilci odločiti, ali hočejo voliti še vedno poslance tistih strank, ki delajo tako visoke davke na vsa živila, vladi dovoljujejo neizmerne milijone za nepotrebno oboroževanje, za ljudstvo pa ničesar ne store. Da se te razmere predrugačijo, je pozval sodr. dr. Tomšič volilce, naj vsi oddajo svoje glasove kandidatu socialnodemokratske stranke: Josipu Koparču, strokovnemu tajniku v Trstu. — To je bil prvi naš shod v Zagorju sploh. Pokazal pa je, da ljudstvo potrebuje ljudi, ki jim povedo resnico in pokažejo z odkrito besedo pravo pot; ko zve naš kmet, kdo se zanj poteguje in kdo ga samo slepari s praznimi besedami, potem smo prepričani, da bo v vseh krajih iz ljudstva samega vstalo vse polno agitatorjev za naše ideje in naše cilje.

Štajersko.

— Trbovlje. (Velikanska blamaža dr. Benkovičevega agitatorja prof. dr. Dermastia iz Ljubljane.) Due 28. maja se bili trboveljski delavci d-ležni imenitnega „špasa“. Prišel je namreč iz Ljubljane prof. dr. Dermastia ustanovitelj — „Jugoslovanske srokovno zveze“. In zgodilo se je, da je ob 3. uri popoldan kakih 150 naših vrlih sodrugov in sodruginj napolnilo klerikalni „Društveni dom“. Če bi delavci za ta klerikalni „teater“ prej zvedeli, bi ga bili gotovo počastili z večjim obiskom. Klerikalci so namreč celo komedijo samo nekako utihotapili. Pa zadostovalo je že to število zavednih socialistov, da so tvorili ogromno večino, ker je bilo klerikalcev samo nekaj penzionistov, par paznikov in pisarjev in pa razen nekaj tercijalk še kakih 15 Marijinih — „devic“. Paznik Zupan otvori „shod“ in pove najprej, da je to „društveni“ shod. Potem prav prijazno pozdravi socialne demokrate, katerim na dolgo in široko pripoveduje, da je sin krščanske in slovenske matere (Klici: Saj to že davno vemo; je prav malo interesantno.), povedal je nato najnovejšo novico, da bodo kmalu volitve, sedaj naenkrat pozabi, kaj mu je kaplan še vse napisal in samo to še reče, da naj vsak pameten delavec na dan volitev voli delavskega kandidata Melhiorja Čobala, bogatini naj volijo dr. Kukovec, kaplani, farovška kuharica in Marijine device, da naj volijo pa dr. Benkoviča. (Socialni demokrate ploskajo in kličejo „živio Čobal!“). V drugem dejanju je nastopil specialist za zemlje in štruce prof. dr. Dermastia iz Ljubljane. Pravil nam je namreč, kako na Dunaju zemlje in štruce delajo. Govor je imel spisan in ga nam je po vzoru pastirskih listov večinoma čital. Na papirju je imel napisano, da se naši tajniki itd. vozijo v drugem razredu. (V oklepaju je imel baje napisano, da se dr. Benkovič na stroške davkoplačevalcev vozi zmiraj v prvem razredu, da se k katoliški duhovnik dr. Korošec na Dunaju z židovskimi punčami velegantnih kočijah prevaža... in še različne take stvari. Seveda tega pred katoliškimi „devicami“ raje ni povedal.) Pod rubriko „defraudanti in goljufi“ je imel baje zapisanega tudi visokega katoliškega duhovnika monsieura Weiss, kije bil v Celovcu pred kratkem obsojen na 2 leti težke ječe, ker je revne koroške kmete ogoljufal za nič manj nego za par — milijonov! No, prof. dr. Dermastia si je mislil: zrno v očesu nasprotnika vidim, bruna v svojem očesu pa ne!... In tako nam je seveda zatrjeval, da so klerikalci sami angeli, da klerikalci za delavce vse zastoj naredijo, socialni demokrate pa da vse strahovito zaračunajo. (Kaplana sta se pri tem hudomušno namuzala, češ: „saj nismo neumni“. V duhu sta si namreč preračunala, koliko nese katoliškemu duhovniku en sam očenaš, kako včasih najrevnejšemu delavcu zaračunajo en sam — miserere!) Nehote se nam je zdelo, da je hotel g. profesor s tem ravno gg. kaplana malo potegniti, ker sta ga mesto med poslušne verne ovčice speljala v tako socialno demokratsko družbo... Mož nam je dalje pripovedoval, da morajo biti delavci krščanski. Take nauke naj bi g. profesor dajal raje raznim katoliškim podjetni-

kom, ki krščanske delavce prav ne krščansko odirajo! Sodr. dr. M. r. k. je na to prosil za besedo, ker bi bil rad nekoliko izpolnil „poročilo“ dr. Dermastie in zlasti navzočim povedati tudi to, česar dr. Dermastia ni hotel povedati! No, dr. Dermastia je socialiste prav nesramno obrekoval, ni imel pa toliko poguma, da bi sedaj napram sodrugu Mraku ta obrekovanja tudi zagovarjal. Zato je sodr. dr. M. r. k. obrnil po dvorani in zaklical: „Poštene volice! Prepričali ste se lahko sedaj na lastna ušesa, kakšna je ta katoliška poštenost, zato pa pojte vsi na naš shod k Spancu!“ In v momentu je bil klerikalni „Društveni dom“ skoraj prazen — ostalo je notri samo par penzionistov, Marijinih devic in tercijalk! — in vsa masa se je vsula k Spancu, kjer je sodr. dr. M. r. k. ob velikanski udeležbi (prišlo je tudi mnogo drugega občinstva) in velikanskem navdušenju v poldrugournem govoru točko za točko raztrgal „rejerat“ dr. Dermastie. Gospod profesor dr. Dermastia je bil povabljen in zagotovila se mu je beseda. Ali ni ga bilo in to tega katoliškega poštenjaka zadostno osvečuje! — Na našem shodu pa je bila soglasno sprejeta kandidatura sodruga M. Čobala. — Tak je bil v Trbovljah začetek in konec klerikalne „Jugoslovanske srokovne zveze“.

Trst.

— Zidarska veselica, ki jo je organizacija priredila na binkošno nedeljo na vrtu in po vseh prostorih gostilne „pri orhideji“, se je v vsakem oziru izvrstno obnesla, dasi se je vreme ves čas kislilo in žugalo z dežjem. Vsi prostori so bili tako natlačeni, da so cele množice ostale brez sedeža in so si gosti morali pomagati na ta način, da so se izmenjevali. Zabava je bila jako animirana in je kazala, kako globoko se je organizacija vkoreninila v sreih zidarjev. Pridno je sviralo zidarsko godbeno društvo iz Škorklje, kateremu se mora priznati, da je izbornu izučeno in je izvajalo najtežje kompozicije tako precizno in dovršeno, da bi se prav lahko postavilo tudi na strožjih koncertih. Pevske točke sta izvajala pevska zbor „Ljudskega odra“ iz Trsta in „Delavskega izoblaševalnega društva“ iz Kolonje. Poleg tega so se pa gostje zabavali s srečolovom, šaljivo pošto, tombolo in z drugimi priredbami, v dvorani pa se je mladina vrtela v plesu — skoraj bi se reklo z navdušenjem. Ob šestih je sodr. dr. Kristan zbrani množici izpregovoril o pomenu in važnosti zidarske organizacije in delavske solidarnosti; potem je govoril Sodr. dr. Petjejan italijanskim delavcem. Godba je zaigrala delavsko himno, zastava se je dvignila in je ponosno zavihrala nad glavami — simbol delavske volje, delavske vzajemnosti, voditeljica do zmage! Gosti so ob prijetni zabavi ostali pozno do večera in si bodo to veselico trajno ohranili v spominu.

Umetnost in književnost.

Uprava naših Zapiskov naznanja, da je ustavila pošiljanje lista vsem onim, ki doslej še niso poravnali naročnine za l. 1911. Kdor želi imeti celi letnik, naj stori svojo dolžnost!

Polom „Glavne posojilnice“ pred poroto.

(Prvi razpravni dan.)

Skoro celo dopoldne je zapisnikar čital obširno obtožnico. Okoli 12. ure je pa začel svoj zagovor prvi in glavni obtoženec dr. Matija Hudnik. V naslednjem natančneje poročilo:

Iz obtožnice: Obtožnica dolži obtoženca dr. Matija Hudnika, Mačka, Turka in Čada, člane upravnega sveta, in tajnika ter blagajnika Roglja, da niso v stanu dokazati, da je „Glavna“ brez lastne krivde prišla v položaj, da ne more zadostiti svojim upnikom. Dr. Hudnik je tudi za svojo osebo v takem položaju, da ne more zadostiti svojim upnikom, in ni v stanu se izkazati, da je prišel v ta položaj vsled nesreče. Dr. Hudniku, blagajniku Roglju, knjigovodji Knifcu in revizorju Joštu je bila pasivnost in zadolžitev „Glavne“ že od leta 1906 znana, pa so vendar skušali na zvijačen način v škodo upnikov podaljšati kredit. Dr. Hudnik in Rogelj sta si dne 6. februarja 1909 svojevoljno prisvojila od posojilnici zaupnega denarja znesek po 3000 kron. Razven tega je Rogelj zase pridržal pred tremi leti inkasirano vsoto po 2000 kron in ravnotako pred sedmimi leti znesek po 200 K.

Obtožnica med drugim navaja: Koncem leta 1910 se je po Ljubljani in Kranjskem raznesla govorica, da je „Glavna posojilnica“ pasivna in da ni v stanu izplačati pri sebi naloženih zneskov. Neugodno denarno stanje Glavne je pa bilo v gotovih krogih že davno prej poznato, vsled česar so nekateri zavodi še pravočasno dvignili svoje vloge in se s tem obvarovali škode. Decembra l. l. je pa morala Glavna vstaviti plačila. Radi tega je sklicala na 8. januarja 1911 občni zbor, kateri je

sklenil, da se izogne konkurzu, likvidacijo zadruge. Izvolil se je likvidacijski odbor, ki naj bi iztirjal tirjatve, poplačal dolgove in sploh vse uredil. Ta odbor je pa sprevidel, da je uspešna likvidacija nemogoča, ker so pasiva daleč nadkriljevala aktiva. Odbor se je radi tega razdružil in napovedal konkurz.

Koliko znašajo pasiva.

Preiskava je dognala, da znašajo aktiva na podlagi zadruženih knjig 4.285.737 K 77 v., pasiva pa 4.274.779 K 81 v., tako, da bi znašala aktiva 10.957 K 96 v. Med tirjatveni račun so vštete vse terjatve z obrestmi, torej tudi dvomljive in neiztirjljive. Po zvedeniškem mnenju pa so znašale ob času likvidacije dvomljive in neiztirjljive terjatve 2.277.007 K 2 v., tako da znašajo aktiva samo 2.008.730 kron 75 v. in da je primanjkljaja 2.266.049 K 66 v. Ta primanjkljaj se ne da končno natančno določiti, ker imajo mnogi dolžniki nepremakljivo premoženje in se bo končni primanjkljaj pokazal, ko se iztirja te dolžnike. Kakor se kaže, bode pa ta primanjkljaj dokaj še narasel.

Dolg dr. Hudnika.

Glavne tirjatve ima glavna proti dr. Hudniku (oziroma konsorciju graščine Tal) 1.567.937 kron 43 v., proti Karlu Megliču 377.287 kron 33 v., proti Tomažu Pavšlerju 992.557 K 35 v., proti trdku Lavrenčiču in Domicelj 165.327 kron 77 v., in proti Andreju Mauer 153.000 kron. Po zvedeniškem mnenju bo del tirjatve proti Hudniku z njegovimi deleži, vlogami in vrednostjo njegovih dunajskih hiš v znesku po 538.963 K 87 v. pokrit, dočim ostaja znesek po K 1.028.973 K 56 vinarjev brez pokritja. Dr. Hudnik trdi, da znaša nepokriti del le 984.621 K 96 v., pri čemur se je vpošteval ostanek ev. izkupila iz treh Hudnikovih hiš na Dunaju po K 350.000. Če se pa pomisli, da so zvedenci te hiše cenili le na 1.354.000 kron in da je pred tirjatvijo „Glavne“ intabuliranega dolga 1.300.000 K, tako da ni misliti na kak preostanek iz izkupila za konkurzno maso, je jasno, da znaša na dr. Hudnika odpadajoči primanjkljaj vsoto po K 1.334.621 35 vinarjev.

Dolg Tomaža Pavšler.

Tomaž Pavšler je mnenja, da je pri njem tirjatev Glavne po K 992.557 85 v. popolnoma varna, ker poseduje na Goriškem vodne sile v taki vrednosti. Predvsem je treba vpoštevati, da je zelo vprašljivo, če se bo dalo za te vodne sile toliko denarja dobiti. Sicer ima pa Pavšler do teh sil neko predkoncesijo in nikako koncesijo za industrijsko izrabljanje ter vodi z raznimi interesi zelo dvomljive procese; to in pa da bi bilo treba za izrabljanje vodnih sil imeti na razpolago še novih milijonskih sredstev, kaže jasno, da so te vodne sile za sedaj brez prave vrednosti, vsaj pa da ne reprezentujejo one vrednosti kakor jim jo dr. Hudnik in Rogelj pripisujeta. Na Pavšlerjevem posestvu je vključen na l. mesto Glavna s 300 tisoč kron in na drugem ljudska posojilnica s 150 tisoč kron. Če bi v slučaju prav ugodne prodaje znašal prebitek vsaj 200 tisoč kron, bi „Glavna“ še vedno imela pokritja za ostanek tirjatve po 500.000 K.

Dolg Karla Meglič.

Karl Meglič dolguje 377.287 K 33 vin. Preiskava je dognala, da je tudi Meglič pasiven. Njegova posestva v Šiški, Gradišču in v Radovljici so tako obremenjena, da bi Glavna iz njih dobila k večjemu 77.000 K pokritja, tako da bo znašal primanjkljaj približno 300 tisoč kron.

Dolg trdku Lavrenčiču in Domicelj.

Tirjatev proti trdku Lavrenčiču in Domicelj je neiztirjljiva, dočim se bo dalo deloma iztirjati tirjatev proti Mauru.

Druge tirjatve.

Če se končno preračuna še neiztirjljive tirjatve proti Božidarju Fröhlichu v znesku po 55.696 K 91 v., proti Janku Trauu po 40 tisoč 573 kron 29 v. in druge manjše tirjatve, se izkaže, da je „Glavna posojilnica“ pasivna za najmanj 2 do dva in pol milijona kron.

Kdo je kriv poloma?

Krivda zadene slabo gospodarjenje načelnika dr. Hudnika in tajnika Roglja. Ta dva sta bila takorekoč samovoljara „Glavne“, ki sta poljubno gospodarila in svojevoljno dovoljevala posojila brez vsake varnosti. Posebno pa je dr. Hudnik dobival na račun talske graščine ogromne vsote, katerih se pa sploh ni vključevalo. Dr. Hudnik se sicer izgovarja, da je imel pri nakupu te graščine veliko nesrečo, vendar se ne da govoriti o nesreči, če se kdo spušča s tujim denarjem v take vratolomne spekulacije, ki že vnaprej slabo kažejo. Sokrivi poloma so pa tudi udje načelstva in nadzorstva zadruge, ker niso izpolnjevali svojih zakonitih dolžnosti, temveč so pustili dr. Hudniku in Roglju delati, kar sta hotela.

Špekulacije in kalkulacije.

Dr. Hudnik in Rogelj sta pa tudi zakrivila hudodelstvo goljufije, pri čemur sta sode-

lovala knjigovodja Knifcu in revizor Jošt. „Glavna posojilnica“ je bila že l. 1905 pasivna. Že ob smrti ustanovitelja posojilnice Maksa Veršec je znašal primanjkljaj K 31.865 20. Kako je ta nastal, se ne da dognati. Da bi ne prišel ta primanjkljaj na dan, je obljubil dr. Hudnik ta znesek plačati in je izstavil zanj zadolžnico, katero je podpisal Putrih. Tega dolga pa dr. Hudnik nikoli ni plačal, temveč je pustil za odplačilo svojo plačo, ki je znašala mesečno 300 K, leta 1900 pa 400 K in malo pred polomom 600 K. Vse to sta dr. Hudnik in Rogelj na svojo pest počenjala. Dolg trdku Lavrenčiču & Domicelj je koncem leta 1905 narasel na 124.021 K 05 vin.. Janka Travnja na 30.000 K, Božidar Fröhlich je pa že l. 1903 prišel v konkurz. Jasno je tedaj, da je bila druga že leta 1903 pasivna, kar je bilo dr. Hudniku in Roglju tedaj že jasno, kar pa dr. Hudnik zanika. Dolžnost Hudnika bi tedaj bila, napovedati konkurz; tega pa ni storil in to je spravilo tudi Roglja v pogubo. Da bi pokrtil primanjkljaj, se je začel dr. Hudnik spuščati na račun posojilnice v spekulacije. Z Alojzijem Lavrenčičem in Andrejem Maver je vstopil v konsorcij v svrhu nakupa talske graščine. 4. maja 1905 so kupili od grofa Walterskirchen to graščino za 1.060.000 K; 160.000 K so plačali takoj iz posojilničnega denarja, za 100 tisoč kron na račun je dal Andrej Maver neko hišo na Dunaju, ostanek po 600.000 K so se zavezali plačati v 3 mesečnih obrokih. Do konca 1905 so znašali dolgovi tega konsorcija pri „Glavni“ 467.801 K 66 v. in so narasli leta 1906 na 1.002.000 K, ne da bi iz grajščinskih donosov „Glavna“ niti vinarja prejela ali svojo tirjatve kakorkoli zavarovala. Vsled slabega gospodarstva ni graščina ničesar donasala, za izkoriščanje lesa so postavili tam 3 žage, potrebna pa je bila samo ena in les se ni pravilno rezal, vsled česar se ga ni dalo odpraviti.

Pomoč revizorja Jošta.

Dr. Hudnik je skušal to obupno stanje posojilnice prikriti; v ti silni stiski si je našel zaveznika v osebi tajnika in revizorja celjske zadružne zveze Frana Jošta, ki je „Glavni“ dajal posojila, ki so leta 1910 presegala vsoto 300.000 K. Dr. Hudnik je našel v Joštu udanega pomočnika, kateremu je nudil priliko do bogatega zaslužka z „revizijami“. Jošt je do konca leta 1906 „Glavni posojilnici“ pomagal do 340.000 K, in sicer brez vsacega jamstva; za to pa je on dobil na provizijah 10.000 K.

Ker pa zneski, katere je dr. Hudnik potom Jošta od celjske zveze dobival, niso nikakor zadostovali za vzdrževanje talske graščine, ki je požrla do leta 1906 lepo vsoto po 1.002.492 kron 86 vin., kakor tudi ne za obratni promet posojilnice same, je moral Jošt dr. Hudniku pomagati še do drugih denarnih virov. Jošt je moral kot revizor celjske zveze, pri kateri je včlanjenih mnogo posojilnic, posredovati pri le teh, da so pošiljale „Glavni“ svoje vloge. Posredovanjem Frana Jošta so l. 1906 vložile: Zagorska posojilnica 266.764 K 63 v., posojilnica v Gotovljah pri Škofji Loki nad 80.000 kron.

Pa tudi drugi denarni zavodi, katerim obupni položaj „Glavne“ ni bil jasen, so nosili vanjo svoje vloge. Toda položaj se je vedno opasnejše poslabšal, graščina Tal je žrla vedno več in več, dolgovi pri Megliču, Pavšlerju in Turku so se kopičili, vračali pa niso le ti ničesar. Leta 1907 sta dr. Hudnik in Rogelj razposlala raznim denarnim zavodom okrožnico z naznanilom, da so zvišali obrestno mero; s tem so hoteli dobiti „Glavni“ še več vlog. Na ta lim se jim je vsedel marsikak denarni zavod. Tržiška in radgonska posojilnica sta deloma svoje vloge nalagali pri „Glavni“, posojilnica v Trebnjem ima tirjati od „Glavne“ 41.547 K 13 v., žalska posojilnica 42.968 K 54 v., moziška 44.134 K 83 v., vranska 202.000 K, konjiška 10.568 K 51 vin.; vse te so po navetu revizorja Jošta vložile svoje vloge pri „Glavni“, kakor tudi še druge posojilnice (v Braslovčah, v Vojniku, v Suhi na Koroškem, v Trnovem, v Dolu pri Laškem itd.).

Poslednje sleparije.

Iz vsega tega je razvidno, da so obtoženci pred polomom vse mogoče poskusili, da bi podaljšali zadruzi kredit. 8. nov. 1910, torej neposredno pred polomom, je dr. Hudnik s pomočjo Pavšlerja od hranilnice in posojilnice v Kranju dobil vlogo po 20.000 K, 19. dec. 1910 pa je poslal Glavni odvetnik dr. Brumen iz Ptuja, kateremu so bile te razmere nepoznate, vložno knjižico „Ljudske posojilnice“ z naročilom, da se realizuje. Da si pa je bil dne 20. dec. 1910 ves promet pri Glavni že ustavljen, vendar je Rogelj realiziral pri Ljudski posojilnici poslano knjižico in dr. Brumnu poslal novo vložno knjižico Glavne.

Druge nepravilnosti.

Slabo denarno stanje se je tudi na ta način skušalo prikriti, da je dr. Hudnik prevzel razne neiztirjljive dolgove, katerih pa ni nikoli plačal, a so figurirali med aktivni. Delež izstopivših članov niso izbrisali iz knjig, temveč je vse te prevzemel na svoj račun dr. Hudnik, a jih ni nikoli plačal. Istotako je leta 1910 Pavšler prevzel za 2000 K deležev od

deležne glavnice, ki znaša 16.480 K. imajo dr. Hudnik za 3680 K deležev. Pavšler za 3200 K in Predovič za 2000 K, torej polovico vseh deležev. Koncem 1909 je znašala vložena glavnica pri „Glavni posojilnici“, 3.846.797 K 32 v. Enajst dolžnikov (Hudnik, Pavšler, Lavrenčič & Domicelj, Meglič, Mauer, Predovič, Turk, Fröhlich, Traun in Maks Lavrenčič) je dolgovalo nič manj kot 3.242.700 K 19 v. od katerih je bilo komaj 2 milijona iztirljivih. Kam so stavili denar, je naravnost nerazumljivo. Na rentabiliteto grajščine Tal ni bilo misliti. Da dr. Hudniku ni bilo na tem, da reši Glavno posojilnico, izhaja iz tega, da je grajščino avgusta prodal in kupil na Dunaju tri hiše, ki so pa tako zadolžene, da ne bo ostalo za Glavno nobenega pokritja. Radi tega je opravičen sum, da je dr. Hudnik denar spravil. Razven tega je moral pač vedeti, da vložnikom in članom posojilnice dela in veča škoda, če vodi še nadalje posojilnici. Kjub vsemu temu pa si je hotel z sleparskimi manipulacijami svojo pozicijo ohraniti na škodo vložnikov. Taisto velja o Roglju.

Izgovori krivcev.

Franc Knific se zagovarja, da je moral to storiti, kar se mu je ukazalo.

Tudi Franc Jošt zanika krivdo ter trdi, da mu niso bile razmere pri Glavni posojilnici znane.

Vendar izhaja iz njegovega dopisovanja z dr. Hudnikom nasprotno. Če se še pomisli, da je dobival od dr. Hudnika provizije, katerih bi kot revizor ne smel jemati, je jasno, da je dr. Hudniku vedoma pomagal. Franc Jošt je v letih 1906 do 1908 prejel skupaj 15.800 K provizije.

Rogelj je zase pridržal zneske po 200 kron, katere sta mu izročila Josip Maček in Jakob Zalaznik za poplačilo dolga ozir. kot vloge. Rogelj sicer to zanika. Tudi Pavšler trdi, da je njegov dolg previsok in je mnenja, da je Rogelj tudi pri njegovem računu v svojo korist manipuliral.

Dr. Hudnik priznava, da je za svojo osebo pasiven in da ne more upnikom zadostiti.

Dr. Hudnik se zagovarja.

Obtoženec dr. Hudnik opisuje ustanovitev Glavne posojilnice; to je bilo delo Maksa Veršeca. Ta je zapustil nad 30.000 K primanjkljaja, in sicer je dvignil pri poštni hranilnici 5000 fl., eskomiral z žiro Glavne menice po 3000 fl., katero je morala plačati Glavna in napravil je od neke gospe hranilno kužico „Mestne hranilnice“, katero mu je ta gospa izročila v svrhu realizacije.

Dr. Hudnik pravi, da je ljudem preveč zaupal. Janko Traun iz Glince je dajal menice s ponarejenimi podpisi, Traun si je gotovo denarja prihranil, a ga je kam na drugo ime naložil. Zaupal je tudi preveč Alojziju Lavrenčiču; dovolilo se mu je precejšen kredit, katerega pa ni zaslužil, kakor se je izkazalo. Obtoženec pravi, da je bil v prvi vrsti on ogoljufan, da pa nikakor ni imel namena drugih goljufati.

(Dalje.)

ZADNJE VESTI.

Trbovlje, 6. junija. Na Doberni je padel delavec Peroglavac iz Polzele 20 metrov globoko v predor (Schacht), polomil si je roke in noge, ranil glavo ter mrtev obležal. Krivda nezgode še ni znana, a najgotovjeje je absurdno priganjanje delavstva, ker danes je v Trbovljah itak navada, da se rudniškemu vodstvu vedno premalo dela.

Kolera.

Trst, 6. junija. Na parniku „Saxonia“, ki je došel iz Novega Jorka, je obolev ogradski potnik Šandor Bernis in danes umrl. Bakteriološka postaja je pozitivno dognala azijsko kolero. Parnik „Saxonia“ je ostal v pomorskem lazaretu pri Sv. Jerneju.

Benetke, 6. junija. Predsednik benške trgovske zbornice je izjavil, da so zdravstvene razmere v Benetkah izborne; enako izjavo je trgovska zbornica podala domačim in tujim brodarjem.

Albanski upor.

Cetinje, 6. junija. Albansko pleme Miriditov je proglasilo svojo samostojnost. Načelnik provizorne vlade je izdal proklamacijo, ki poziva na splošno vstajo. Ljudstvo samo naj odloči o monarhični ali republikanski vladni obliki.

Cesar je sprejel bolgarskega kralja.

Dunaj, 6. junija. Cesar je sprejel danes dopoldne bolgarskega kralja v privatni avdienci. Avdienca je trajala dobrih dvajset minut.

Predstojnik pravosodnega oddelka na Hrvaškem.

Zagreb, 6. junija. Dosedanji voditelj pravosodnega oddelka, Brožan, je imenovan za oddelnega predstojnika. To imenovanje se spravlja v zvezi z vestmi, da ban dr. Tomasić v kratkem odstopi.

Hrvaška delegacija in nove brambre predloge.

Zagreb, 6. junija. Danes popoldne se je vršila konferenca neodvisnega centra, ki se je pečala z brambnimi predlogami. Nato so se podali člani središča v poslopje deželne zbornice delegacije. Razgovor se je gibal o brambnih predlogih ter o zahtevah, ki naj jih hrvaški poslanci predložijo pri razpravi o brambnih predlogih in o finančnem proračunu.

Nemški inženir Richter je še zmerom v rokah banditov.

Atene, 6. junija. Nemški inženir Richter, ki so ga odvedli grški bandite v olimpsko gorovje, je v največji nevarnosti. Nemški konzul se je z vso energijo zavzel, da turška vlada založi odkupnino, ki jo bandite zahtevajo. Oblastni je pa so odklonile zahtevo nemškega konzula in so zopet odpisale vojaške patrulje proti razbojniškim četam.

Carigrad, 6. junija. Bandite zahtevajo za inženirja Richterja 400.000 frankov odkupnine.

Vojna nevarnost na Balkanu. Kralj Nikita se igra z ognjem.

Sofija, 6. junija. Turki so proti dogovoru utrdili okope na Jezerskem vrhu; turški vojniki so zgradili na črnogorskih tleh dva okopa. „Narodni Glas“ poroča izjavo kralja Nikite, da je vojna neizogibna in da je črnogorsko prebivalstvo do skrajnosti razburjeno.

Kabinetna kriza vsled klerikalne šolske predloge.

Bruselj, 6. junija. Klerikalna šolska predloga, ki je hotela izdati vzgojo mladine kloštom in klerikalnim ustanovam, je vzbudila v ljudstvu tak vihar ogorčenja, da je kralj Albert ministrstvu naročil umaknitev šolske predloge; vsled tega namerava kabinet odstopiti.

Testament Ivana Ortha.

Dunaj, 6. junija. Danes so razglasili testament po Ivanu Orthu, nekdanjemu nadvojvodi Ivanu, ki je l. 1890 izginil brez sledu. Postavni dediči so razni nadvojvodi, dalje pa se je Ivan Orth z volili spomnil svoje ljubice Milice Stubel, o kateri pa tudi ni nobenega sledu, svoje matere in svojih služabnikov. Vse premoženje se ceni na 4 milijone kron.

Listnica uredništva.

Mnogo gradiva, posebno tudi tržških dopisov nismo mogli priobiti vseh danes. Jutri torej!

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba Zarje.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Sprejme se takoj izurjeno knjigovodkinjo

Ponudbe z navedbo plače pod „knjigo odkinja“ Ljubljana, poštini predal št. 26.

Konsumno društvo Miren (pri Štanti)

r. z. z. o. z.

vabi vse člane na

redni letni občni zbor

ki bo v nedeljo 11. junija 1911 ob 10. uri dopoldne v prostorih gospe Skaletarj.

DNEVNI RED:

1. Potrjenje računa od 1. julija 1910 do 30. aprila 1911.
2. Volitev predsednika.
3. Volitev dveh odbornikov.
4. Volitev dveh nadzornikov.
5. Raznosterosti.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Tobakarne ozir. prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Magnolo, ulica Belvedere.

Kichel, ulica Montorsino.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Singer Mat., ulica San Sebastiano 3.

Kavarna Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

se priporoča.

Kupujte „Zarjo“ izvod samo 6 vinarjev.

! VESELO POROČILO !

posebno onim, ki se čutijo onemogle in slabotne.

Kri! in okusni zajtrk ima-tisti, ki ne pijejo dru-gega nego dr. pl. Trnkoczy sladni **Moč!** čaj, ki ga imenujemo „Slad in“. Nasladno in re-dilno živilo prve vrste. — **50% prihranka!**

Obenem senzacionalno boj-kotno sredstvo proti živil-skemu oduštvu. Dobiva se povsod, tudi pri trgovcu. Zavoj 1/4 kg velja 50 h. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev. Glavna zaloga v petih lekarnah Trnkoczy: Dunaj, Josefstädterstraße 20, Radetzkyplatz 4, Schönbrunnerstraße 109. — Gradec, Sackstraße 3, v Ljubljani, Kranjsko. — V lekarni Trnkoczy poleg rotovža v Ljubljani se tudi odda o zdravila p. t. članom okr. bol. blag. v Ljubljani, bol. zav. c. kr. tob. tov. in bol. blag. juž. železnice.

Sodrug! Agitirajte za socialno demokratično časopisje! Vsak so-drug bodi naročnik našega lista, vsaka družina naj čita „Zarjo“.

Maček

je trpljenje hudo,

po napravi čudo!

Edini likér za slab želodec!

Ljudska kakovost

liter K 2-44.

Kabinetna kakovost

„ „ 4-80.

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Delavska hranilnica in posojilnica

(vpisana zadruga z omejenim jamstvom.)

v Ljubljani, Stari trg št. 30, I. nadstropje.

Obreštuje hranilne vloge po 4 1/2 %.

Sorejema vloge na tekoči račun.

Posojuje na osebni kredit in (za-stave) vredn. listine, hipoteke itd.

Urajuje se vsak četrtek od 2. do 3.

ure in vsako soboto od 6. do 7. ure

popoldne; nujna pojasnila se daje pa

tudi ob vsakem drugem navadnem dnev-

em času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Mrzlikar, Sodna ulica.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Treo, Sv. Petra cesta.
Kušar, „ „
Podboj, „ „
Štravs, Škofja ulica.
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Šveteč, Zaloška cesta.
Češark, Šelenburgova ulica.
Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.

Ušeničnik, Židovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Sitar, Florijanska ulica.
Zadel, Karlovska cesta.
Kustrin, Breg
Sever, Krakovski nasip.
Tenente, Gradaška ulica.
Državni kolodvor.
Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.

Francosko žganje „Diana“

je najbolje domače sredstvo

dobiva se pri vsakem boljšem trgovcu na deželi, ter v Ljubljani v lekarni g. Gabriela Piccoli in pri gosp.:

Franc Babič, Tomaž Mencinger,
Berjak & Šober, Josip Mihelič,
Viktor Cantoni, J. Oblak,
B. Čvančara, J. Perdan,
L. Češnovar, V. Petričiča nasl.
Marija Jemec, J. Samec,
A. Jerše, Ivan Pintar (Šiška),
Anton Kanc, J. Rosshäupl,
Lod. Kotnik (Šiška), A. Šarabon,
J. Krivic, F. Sark,
Ant. Krisper, M. Spreitzer,
Leskovic & Meden, Franc Terdina,
Antonija Mehle, J. Vodnik (Šiška) pri
„Konsumnem društvu“ za Ljubljano in okol.